

אוצר חכמה

פר'
משפטים

מאוצר המנוצר - נגזי רשימותיו וכתבי ידיו
של הגה"ח רבי ישכר דוב ענגלענדער זצ"ל
בעל מחבר ספרי בשערי ישכר

אוצר של יראת שמים

ידוע הקושיא שמקשיין העולם, למה נמשך הסדר של מתן תורה בסוף פר' משפטים, ולא נכתב כסדר שהי', ביום ד' וה' סיון שמקומו בפר' יתרו, הנה בפשטות אפ"ל שאם יכולין להמשיך מעמד מ"ת על שני שבועות למה יהא הכל בשבוע א', וכן אומרים מה שאסתר בקשה 'נתנת עוד יום ליהודים אשר בשושן' שאיזה צורך גדול הי' בזה שיהרגו עוד בשושן, אך התי' הוא כנ"ל שאם אפשר לעשות פורים שני ימים למה יהא רק ביום א'.

אבל נראה לומר עוד, באופן אחר, דמשפטים הוא דינים, וכן איתא בשל"ה הק' בהסדר של שובב"ם, דיתרו הוא מתן תורה, ומשפטים הוא מתן הדינים, והרי אנו יודעים שצריכין להמתיק הדינים שלא יהא גניבות ולא הזיקות ולא רציחות ולא מחלוקות, ואינו דומה לפר' יתרו דכתיב לא תרצח ולא תגנוב, דמ"מ לא מיירי ממי שגנב או רצח וכדומה אלא שלאיעשו כך, אבל בפר' משפטים הרי הפסוק מיירי ממי שגנב ח"ו וממי שרצח ח"ו וכדו', ואנו צריכין להמתיקם, ולזה אמרו בבעלזא פ"י התרגום 'ואלין דינא דתסדר קדמיהון' שע"י שילמדו כראוי עם פחד ה' לא יצטרכו לקיים בפועל מה שנגזר עליו ח"ו, ובזה יתיישב נמי קושיא הנ"ל דמה שאמרו נעשה ונשמע' הי' בכוננה שיוכלו לקיים הדינים והעונשים ע"י השמיעה לבה, והיינו ע"י שישמעו גודל העונש שמגיע על כל חטא יפרשו מן החטאים מכאן ולהלאה, ונחשב כאילו נענשו.

ולפי"ז אפ"ל שלאחר שאמרו נעשה ונשמע כתיב ויקח משה את הדם ויזרוק על העם, ופי' רש"י מהתרגום ש'זרק על המזבח' וזה כיפר על בני ישראל, ובפשטות אינו מובן למה דווקא עכשיו זרק על המזבח לכפר על בני', רק הענין בקרבנות שהקריבו במקדש על המזבח הי' שע"י יחשבו שמה שעונשין להבהמה הי' צריך להגיע עליו, ע"י בדברי יחזקאל ריש פר' ויקרא מהרמב"ן ודו"ק, ולכן לאחר שאמרו בני' נעשה ונשמע שע"י השמיעה לבד התייראו מפחד ד' ע"י"ג גם הקרבנות מועילים שיחשבו ג"כ מה שהי' צריך להגיע עליהם ויפרשו מן החטאים, ולכן דם שמורה על עונשים ח"ו זרק על המזבח וזה יכפר על בני'. ובעזה"י נוכל לקיים משנכנס אדר מרבין בשמחה שלא נשמע עוד שום צרות בבית ישראל ונקבל הכל ע"י לימוד התורה.

אוצר פנינים

היסורין לאדם יה' לו מזה שמכבדים אותו

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא א)

איתא בתפארת שלמה על דברי רש"י 'כשלחן הערוך', לכאורה מה בעי רש"י בזה, אכן ידוע כי כאו"א צריך להתייטר ביסורין כמו שנא' כי את יאהב ד' יוכיח, אכן החילוק בזה לאותו גס השכל צריך להכותו במקל אבל להחכם תחת גערה מבין, והנה יש יסורין להצדיק בערוך השלחן לפניו לאכול ומסובין אצלו והוא יושב בראש כי בענוות רוחו בוש יבוש לישב בראש, אך יסורין כאלה טובים הם, וזה שאמר ואלה המשפטים הם היסורין אשר תשים לפניהם כי תשב בשלחן הערוך בראש המסובים, ע"כ.

ובאמת לא הבנתי כ"כ הדברים שהצדיקים שמצטערים במה שהם יושבים בראש השלחן צערם גדול יותר מסתם הכאות במקל והיו מוכנים לקבל הכאות מאשר לישב בראש, ולמה קאמר שאלו היסורין טובים הם, ויתכן לומר שמה שאמר יסורין אלו טובים הם אין רצונו לומר שטוב שישבו בראש רק ר"ל זה שיש לו יסורים מזה הוא דבר טוב שזהו סימן על ענוה ושלמות שבקרבן שאם הי' גס רוח לא הי' לו שום צער מזה.

וזהו פשט הפסוק 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם' שקאי על הישיבה בראש השלחן, שתשים לפניהם, זה שדבר כזה יהא באופן של משפטים שיהא לו יסורים מזה ולא יקבלם בתשואת חן ודבר זה שייך ביותר למשה שהי' עניו מכל האדם וזהו 'אשר תשים', דייקא אתה תשים, ומה שדרשו חז"ל 'לפניהם ולא לפני עכו"ם' היינו ג"כ להנ"ל שענין הנ"ל של ענוה שייך רק בישראל אבל בעכו"ם שהם מלא גיאיות א"א שדברים הללו יהיו בבחי' של משפטים ודינים ורק לישראל שייך לומר דבר זה, דעכו"ם כל מה דעבדי לגרמיהו הוא דעבדי וא"ש.

הזהירות בעניני בין אדם לחבירו הוא הדרך להתקרב להש"ת

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא א)

בזמר ד'יקא אכסוף ראשי תיבות של המילים הראשונות של כל חרוז הוא שם הוי' ואח"כ שם

אהרן ואח"כ נשמה, נראה הענין שנרמז שם 'אהרן' דהנה כתיב 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם' נראה לפרש דמדרך העולם הוא דפר' משפטים כמעט שאינו נוגע למעשה, משום שמי קונה עבד ומי יש לו שור שזיזק או שיהרוג, וכן כל הפר', ורק ה' שבת ויו"ט נוגע, אבל האמת הוא דאם יתבונן האדם בדיני שור שהזיק וכן בדיני עבד כמה חס התורה ע"ז העבד שגנב ונמכר, אופנים שיוכל לצאת לחופשי, וכן במזיק שצריך לשלם כל פרוטה שהזיק (עכ"פ במועד), ובאדם יש חמשה דברים (נוק, צער, ריפוי, שבת, בושח) ולא ויתרה התורה על שום דבר, ה"ז מחייב מאוד האדם שיתנהג ביושר עם חבירו עד קצה האחרון, וזהו 'אשר תשים לפניהם' שתסדר הדברים שיבינו שנוגע לכ"א כמו שלחן ערוך שמוכן לאכול והוא צורך חיי האדם, כן הוא באלו הדינים.

ויש להוסיף לבאר לפי"ז הענין של מחצית השקל שכל אחד הוא רק חצי ויבין שרק עם חבירו הוא שקל שלם, ואם האדם מבין שחבירו משלים אותו פשוט שהי' חס מאוד על כבודו כמו שאין יד אחד מכה יד השני שזהו הוא עצמו כמו כן צריך להרגיש כלפי חבירו, והרי אהרן הוא רודף שלו ולכן אם הנשמה רוצה להתקרב לשם הוי' צריך מדרתו של אהרן באמצע, שע"י חבירו משלים א"ע ולא יהא הפסק בין שם הוי' להנשמה.

על מה שהרג פעם שנית פטור מגלות כיון דנגזר כן משמים

ואשר לא צדה והאלוקים אנה לידו וגו' (כא ג)

במה הכתוב מדבר בשני בני' א' הרג שוגג וא' הרג מזיד ולא היו עדים בדבר שיעידו זה לא נהרג וזה לא גלה והקב"ה מומנן לפונדק אחד זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם וזה שהרג בשוגג עולם בסולם ונופל ע"ז שהרג במזיד והורגו ועדים מעידים עליו ומחייבים אותו לגלות נמצא זה שהרג בשוגג גולה וזה שהרג במזיד נהרג (רש"י)

בשפתי חכמים הק' וא"ת והרי לא נפרע לו שוגג הראשון ומתרחץ דגברא קטילא קטיל וגלוי הוא לפני הקב"ה שלא המשך בעמוד ב' <<<<

כשמותו לשקר צריך שיהיה ללא נגיעות

מדבר שקר תרחק (כג.)

אפ"ל מש"כ הלשון 'תרחק' דהכוונה הוא דלפעמים מותר לומר שקר מפני דרכי שלו וכדומה, אך יש ליהדר שיאמר השקר רק משום שזוהו רצון השם ולא מחמת נגיעותיו, כדי שלא יתדבק בו מדת השקר, וז"ה 'מדבר שקר' שאפי' היכא שצריכין לדבר שקר מ"מ 'תרחק', אתה תתרחק מזה שיהא כוונתו רק לש"ש.

אפי' שמבואר שיש ג' דברים שמותר לשנות אבל לשקר אסור

מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרג כי לא אצדיק רשע (כג.)

אפ"ל הלשון 'תרחק' מורה שצ"י שקר תתרחק מהשי"ת, שחותרו של הקב"ה אמת, ולכן ההתרחקות היותר גדול הוא ע"י שקר, עוד נראה בהמשך הפסוק דאיתא בשה"ק וכו"ה בספר סידורו של שבת (שורש א' ענף ד' ע"ה ט) דאע"ג שאמרו חז"ל מותר לשנות מפני השלו' מ"מ אסור לשקר, וכן בהג' דברים דעבדי רבנן דשני במיליהו במסכת בפוריא ובאושפיזא הוא רק היתר לשנות ולא לומר דבר שקר, והיינו מטעם הנ"ל דחותרו של הקב"ה אמת, לכן צריכין להקפיד יותר ע"ז, והנה 'מסכת' פ"י רש"י כששואלין אותו האם למד יוכל לומר שלא למד, ו'בפוריא' פ"י המהרש"א שאם שואלין אותו האם קיים כבר המצוה של 'חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע' יוכל לומר שכבר קיים, ו'אושפיזא' פ"י רש"י שאם שואלין אותו על האכסניא האם הוא טוב יוכל לומר שאינו טוב, ולהנ"ל שאפי' באלו הג' דברים אין לומר שקר, אפ"ל פ"י הפסוק 'ונקי וצדיק אל תהרג' היינו 'נקי' קאי על 'אושפיזא' שמנקה בבית לפני שבה האורח בבחי' 'זאנכי פניתי הבית' אל תהרג' שלא יאמר בשקר שאינו נקי משום שאינו רוצה לומר שהאושפיזא הוא טוב, וכן 'וצדיק' היינו כשיודע איזה מסכת אל תהרג' שיאמר שאינו צדיק ואינו יודע ללמוד, כי לא אצדיק רשע' היינו שאם לא קיים מצוה של 'חייב איניש לבסומי נמצא שהוא רשע במצוה זה לא יאמר שכבר קיים המצוה, ד'מדבר שקר תרחק' קאי גם על אלו הג' דברים ורק לשנות מותר ולא לשקר ח"ו.

באכילה כתיב לי יחיד משום דלא שייך בזה ללמוד מאחרים

ועבדתם את ד' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך (כג.)

הקושיא ידוע למה מתחיל בל' רבים ומסיים בל' יחיד, ואפשר לומר דבעניני עבודת ד' יש ללמוד א' משני, כשרואה האידך השני עובד את ה' ה"ז מחייב גם אותו לעשות כן, ונמצא שכולם עובדים ביחד, אבל בעניני אכילה לא שייך לומר שיוסיף באכילה כשרואה כיצד חבירו אוכל, ורק להיפך, אם רואה כשחבירו פורש עצמו מאכילה ילמוד האידך למנוע עצמו מלאכול, ונמצא דב'קום ועשה' של לחמך ומימך נשאר יחיד ורק שלא לאכול ילמוד מחבירו וא"ש.

שור, ולא אדם חמור, ולא כלים. ישיב, לרבות שוה כסף ואפי' סובין (רש"י)

צ"ב למה בבור יתחייבו רק בבהמות ולא באדם וכלים, עוד צ"ב למה מרבה סובין בתיבת ישיב וגם למה מרבינן זה דוקא בבור דשוה כסף ככסף, והנה באמת קיי"ל דבקרקע צריך לשלם מן העידית וילפינן זאת מקרא ד'מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם' ורק במטלטלין אפשר ליתן סובין, ונראה לומר ד'ישיב' מרמז על תשובה שאדם צריך לתקן מעשיו שקלקל כשפתח או כרה בור, דבור הוא מקום של נחשים ועקרבים רומז שע"י העבירות שעשה ירד לבאר שחת או צריך לשוב לד', ואפי' אם רק בבחי' סובין, נמי מהני, כדאיתא 'פתחו לי פתח כחודו של מחט וכו'', אבל לקמן כתיב כי יבעיר איש שדה או כרם ושלח את בעירה ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם, ופי' רש"י דדרשי' בגמ' שיוליך בהמותיו בשדה ובכרם של חבירו ויזיק אותו באחת משתי אלה או בשלח בעירה שהוא נזקי רגל או בביעור שהוא נזקי השן האוכלת ומבערת, אפשר לרמוז דרגל מרמז על החטא שבא ע"י הרגלים ושן הוא כעין זה דברית הלשון הוא נגד ברית המעורר דע"ז כתיב בזה"ק דבע"י תיבתא סג.

וכן שמעתי מאמו"ר שליט"א פ"י הפסוק 'והוא רחום יכפר עון' שהקב"ה מכפר על העונות ולא ישחית' שאינו מכפר למי שמשחית אבל 'והרבה להשיב אפו' שעושה תשובה הרבה וגדולה, או 'ולא יעיר כל חמתו', וה"נ דבזה הפסוק כתוב 'ובער בשדה אחר' שמשחית הפירות באיזה אופן שיהי' אז בע"י 'מיטב שדהו' דלא מהני תשובה של סובין רק 'מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם', וזהו הרמז דמעט"י בבור 'שור' ולא אדם חמור ולא כלים ד'אדם' מרמז על נגעי בני אדם שמרמז לאותו חטא ע"ז לא מהני שיישבת תשובה של סובין ו'כלים' מרמז על הכלי אכילה שמרומז כנגד זה ורק בסתם עבירות מהני זה.

שואל חייב באונסין כיון דהוא הבעלים לכן הגזירה מלמעלה עליו

וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם (כב.)

קצת יל"ע בטעם הדבר, דלכאורה נראה דין זה סתם גזיה"כ דמבואר בחז"ל הטעם דחייב באונס דכל הנאה שלו, וצ"ב עדיין דמ"מ כיון שמת באונס ומסתמא ה"י מת גם בבית הבעלים למה יתחייב השואל לשלם הרי לא פשע בשום דבר, ואינו דומה לגניבה ואבירה שאין זה אונס גמור, וא"כ אפ"ל שהי' לו לשמור יותר אבל באונס לא שייך לומר כן, ואולי הביאור הוא דבכל אונס שנעשה לבהמה הרי נגזר מלמעלה שהבעלים יהא להם ההפסד הזה, ולכן שואל כיון שכל הנאה שלו הרי נעשה הוא כהבעלים וצריך להפסיד דמי הבהמה, ואם לא יצטרך לשלם נמצא שלא הפסיד כלום.

חייב כלום בשביל זה אך אין אנו יודעין זה, וצ"ב בתירוצו שאין זה הורג גברא קטילא שדינו שפטור מעונש, שהרי אפילו מי שיצא מחויב בב"ד יש לדון אי מותר לסתם אדם להורגו, אבל כאן שלא נתחייב, בוודאי אין זה גברא קטילא, אבל לכאורה אין כאן קושיא, דמי שהרג שני אנשים בשוגג נפטר במה שהולך פ"א לגלות, וא"כ כשהולך עכשיו לגלות נפטר גם על ההריגה הראשונה והעיקר הוא שהולך עכשיו לגלות.

אבל נראה עוד דבאמת דרשי' במכות דאונס פטור מגלות, כן מבואר בריטב"א שקרן זוית הוה אנוס ומ"מ אם ה"י מעשה שוגג אין זה בכלל אנוס שהי' לו להיזהר יותר, משא"כ באונס שלא הי' יכול להיזהר, אך באמת יש שוגג שג"כ לא הי' יכול להיזהר כשנגזר כן מן השמים, וא"כ הי"ל להיפטור מהגלות, אך כיון שהב"ד לא יוכלו לידע האם נגזר כן מן השמים ואז הוא אנוס, או לא נגזר כן השמים והי' יכול להשתמט אם הי' נזהר יותר לכן מחייבין אותו ב"ה, ומסתמא אם ב"ד מחייבין אותו מסתמא הי' שוגג ולא אונס, אבל כאן ק' שכתוב 'והאלקים אנה לידו' משמע שהי' מוכרח כן מן השמים והאיך קאמר הפסוק 'ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה' הלא אם אנוס הוא מסתמא לא יהי' עדים ויפטור מן הגלות, ולזה תי' רש"י שנתחייב גלות מקודם רק לא הי' עדים וזימן הקב"ה שעכשיו יהיו עדים למעשהו ויתחייב גלות על פעם הראשון, אבל על מה שהרג עכשיו אינו מחויב באמת משום שהי' אנוס, ומיושב הכל בס"ד.

'רעהו' על מי שייך לומר

וכי יגח שור איש את שור רעהו (כא. כח)

ע"י באבן עזרא שהביא מ'בן בוטא' דפי' ד'רעהו' קאי על השור, והא"ע כתב דאין ריע לשור אלא בן בוטא, ויל"ע ממה שאיתא בגמ' דלכן נקרא שמה חסידה שעושה חסד עם חברותי הרי שיש לבע"ח חבר ולמה לא נקרא 'רעהו' לשור, ואולי אפ"ל דיש חילוק בין ריע לחבר, דחבר הוא דבר חיצוני וכלשון המשנה 'קנה לך חבר' שאפשר לקנותו בדמים וכיו"ב, וזה שייך גם בבע"ח וכן בעכו"ם שע"י שנותן להשני יש לו קירוב הלב למי שנתן לו, אבל ריע הוא דבר פנימי, דאשכחן שהקב"ה נקרא ריע דכתיב 'רעך וריע אביך אל תעזוב' והיינו משום שבפנימיות יש לכ"א חלק אלוך ממעל ולכן נקראים רעים למקום, וכן ישראל א' לחבירו כיון שכ"א יש לו חלק אלוך ממעל, אבל עכו"ם לא נקרא ריע כדרדשי' 'רעהו' ולא של עכו"ם וכן דרשי' 'ולא של הקדש', שהקדש הוא עצים ואבנים, וכ"ש דשור אין לו ריע אבל 'חבר' שפיר נקרא, ולכן נקראת חסידה שעושה חסד עם חברותי וא"ש.

בסתם עבירה מהני תשובה כחודו של מחט ובעבירות חמורות צריך תשובה גדולה

וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו ונפל שמה שור או חמור בעל הבור ישלם כסף ושייב לבעליו (כא. לב. לד)

אוצר מכתבים

בענין אכילת ותפילת יום השבת המסוגל לרפואה

איתא בספה"ק תפארת שלמה עה"פ רק שבתו יתן ורפא ירפא, וה לשון קדשו: הנראה לרמוז גודל מעלת יום השב"ק, אשר היא צינור כל השפעות וטובות הכלולים בגוף ובנפש, והוא מרפא לכל הענינים כמ"ש שומר שבת מחללו, אפי' עובר ע"ז מחול לו, וזהו ש'נא' ובשביעי"ת יצא לחפשי חנם, בשביעית רמז בו אותיות שבת, ולזה ג"כ הענין בחובל בחבירו צריך ליתן לו ה' דברים ואחד מהם שבת, אותיות שבת, רמז בזה בחובל בחבירו הוא ג"כ בב' ענינים, הא' כפשוטו שחבל בגופו, גם רמז בעניני הנפש שחבל בחבירו בפגם הנפש, ועל כל ענינים האלה העיקר הוא להתפלל עליו ביום שב"ק והיא תכלית הרפואה, וז"פ רק שבתו יתן כאשר יתפלל עליו ביום השבת אז רפא ירפא.

או יאמר עפ"י מה שנתבאר בפ' המשנה במס' שבת, כל האוכלין אוכל אדם לרפואה בשבת, פי' מכל המאכלים שהאדם אוכל בשבת יכול להשיג רפואה, כי שורש הרפואה נעשה בשב"ק, ע"י יחודי העולמות העליונים בכוונת האכילה כידוע ליי"ח, לכן שבת היא מלועזק ורפואה קרובה לבא, וזה ג"כ הרמז רק שבתו יתן, ע"י קדושת אכילת השבת, ורפא ירפא, עכ"ל.

שני פירושי התפא"ש סותרים זא"ז

והנה לפום ריהטא נראה, שהפירוש השני של התפארת שלמה דקאי על סעודת שבת, ושורש הרפואה הוא על ידי האכילה, סותר לפירושו הראשון שכתב שהעיקר הוא להתפלל על החולה, אך אולי יתיישב בהדי הדדי על פי מה שראיתי בספה"ק 'דברי ישראל' (סוף כללי אורייתא, אות ו), שפי' הפסוק 'שיחו בי ישבי שער ונגינות שותי שכה, ואני תפילתי לך ד' וגו', ועי' בט"ז ה' שבת סי' רצ"ב שמפרש, 'שותי שכר ואני תפילתי שישאל אומרים לפני הקב"ה, אע"פ ששתינו אנו מתפללין ולא כשאר אומות עי"ש.

יבאר ששתיה ותפילה חד נינהו

ולענ"ד נראה לפרש 'שותי שכר ואני תפילתי' בדרך אחר, ר"ל 'ואני השתי' בעצמה היא תפלה, והיינו כנודע מאמר רז"ל הממלא גרונו של ת"ח יין כאילו מנסך יין ע"ג המזבח, וידוע שתפלה במקום קרבנות, נמצא שהשתי' של ת"ח היא תפלה והבן, וכדאינתא בספר הצדיקים [איני יודע איזה ספר הוא זה] וז"ל, ויאמר ד' סלחתי כדבריך, ר"ת כו"ס"י, שהצדיקים בשתייתם נסלח עונות ישראל, וזהו שלא אמרו הממלא בטנם רק הממלא גרונו ע"ש הכתוב רוממות קל בגרונו והיינו תפלה, עכ"ל.

ולפי"ז שוב אין שום סתירה בין שני הפירושים, דאכילתן של צדיקים הוא כמו תפלה, והיינו דביקות בד', וכיון שהם מעלין הניצוצות שיש בתוך המאכל, הרי הם מתקנין הבריאה, וממילא הם שותפין למעשה בראשית, ויכולין להמשיך רפואות וישועות בכל העולם.

ביאור מדוע שבת מסוגל לרפואה

והענין דשבת הוא רפואה, הוא משום דאיתא בתענית דף ח' ע"ב, ואמר רבי יצחק שמש בשבת

ועבדתם את ה' אלקיכם - בגימ' שב"ק

הרי שפירש שני פירושים בדברי הכתוב 'רק שבתו יתן, א' קאי על התפלה ביום שבת, וא' קאי על האכילה בשב"ק, ואפשר לרמוז ענין זה במש"כ 'ועבדתם את ד' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך והסירוני מחלה מקרבך', והגימטריא של 'ועבדתם את ד' אלקיכם' הוא תתנ"ה, ועם הכולל של המילוי של האותיות, דהיינו וי"ו עיי"ן ביי"ת דל"ת תי"ו מ"ם, אל"ף תי"ו, יו"ד ק"א וי"ו ק"א, אל"ף למ"ד ק"א יו"ד כ"ף מ"ם, הרי עוד מ"ח אותיות, ועם הכולל של ד' התיבות, הרי נ"ב, ועולה יחד מספר תתש"ז, והגימטריא של שבת' קד"ש עם הכולל הוא ג"כ תתש"ז, הרי רמז שמייירי מהתפלה בשב"ק.

וברך את לחמך ואת - בגימ' שב"ק

והנה אח"כ כתיב 'וברך את לחמך ואת מימך' היינו המאכלים שאוכלים בשבת קודש, והגימטריא של וברך א"ת לחמך וא"ת הוא אלף קכ"ח, ואילו הגימטריא של שבת קודש הוא אלף קי"ב, ויחד עם המילוי של האותיות דהיינו שיי"ן ביי"ת תי"ו קו"ף וי"ו דל"ת שיי"ן הוא אלף קל"ג, וכשמצרפין התיבות של 'וברך את לחמך ואת' יחד עם הכולל הוא בדיוק אלף קל"ג, והוא רמז על הסעודות בשבת קודש, שע"י התפלות והסעודות גם יחד, יקוים הברכה 'והסירוני מחלה מקרבך'.

ובשביעית - על ידי בקשה ותפילה

והנה כתב ה'תפארת שלמה' דבתיבת 'ובשביעית' יש בו אותיות שבת, ונראה להוסיף דשאר האותיות שבתיה דהיינו 'ביע' הוא לשון בקשה ותפלה, ומרמז שע"י תפלת שבת ימשך לו רפואה, שיצא לחפשי חנם.

צדקה לעניים, שנא' וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא, ופי' רש"י יראי שומרי שבת, הרי דשמירת שבת הוא רפואה, ובפשטות הטעם לזה הוא, דידוע דרמ"ח מצות עשה הם כנגד רמ"ח איברים, ושס"ה ל"ת הם נגד שס"ה גידין, וכשאדם פוגם חלילה במ"ע אחד עי"ז נעשה חולי באבר אחד, וא"כ בשבת שמוחלין על כל עונותיו, ממילא נתרפא מכל מיני חולאים.

אצל צדיק תמיד בבחינת שבת

ואצל צדיק שהוא תמיד בבחי' שבת, שפיר אמרו הממלא גרונו של ת"ח יין כאילו נסך יין ע"ג המזבח, שהוא מכפר כנ"ל בשם ה'דברי ישראל', וכיון שנתכפר ממילא נמשך ג"כ רפואות, ונראה שלכן כתיב וזרחה לכם יראי שמי, ופי' רש"י שומרי שבת, והיינו שהצדיקים שהם יראי שמי, הם תמיד בבחי' שבת, כמו הפשוטי עם ביום השבת ממש, ולכן לא כתיב בפסוק שומרי שבת.

בליל שבת בחי' מקבל, וביום שבת בחי' משפיע

והנה בשבת יש חילוק בין ליל שבת ליום שבת, דיש בחי' של כלה, דשבת נקרא כלה כמו שאומרים לכה דודי לקראת כלה, וזהו בחינת מקבל, ואילו ביום הוא בחי' משפיע, ולכן עיקר הנשמה יתירה מקבל האדם ביום אצל התפלה, כי הנשמה הוא בחי' משפיע, אבל בלילה הוא רק בחי' נפש שהיא דרגא פחותה, שהוא רק בחי' מקבל.

הרפואה בשבת הוא ביום

והנה פסוק הנ"ל דשמש בשבת צדקה לעניים קאי על יום השבת, שאז יש שמש, דהשמש הוא משפיע, והלבנה הוא מקבלת אורה מהשמש, ולכן דייקא ביום השבת שיש שמש, ואז בחי' שבת, היא צדקה לעניים, שמשפיע למי שאין לו.

לפי"ז גם התפא"ש מיירי ביום דווקא

ומעתה נראה, דמש"כ בתפארת שלמה בפ"י הראשון, 'רק שבתו יתן' היינו שיתפלל על החולה ביום השבת, זהו דייקא ביום, שאז הוא בחי' שמש בשבת צדקה לעניים, וזהו רק שבתו יתן, כשהשבת הוא בחי' יתן שהוא משפיע, אז ורפא ירפא, שעל זה כתיב 'שמש צדקה ומרפא' היינו צדקה שהוא בחי' נותן ומשפיע.

שבתו יתן בגימ' אכילת השבת

ולפי הפי' השני נראה לומר בדרך רמז, שמש"כ שירק שבתו יתן קאי ע"י קדושת אכילת השבת, ורפא ירפא, היינו ד'אכילת' הוא בגימטריא כמו 'יתן' עם הכולל, וכתיב 'שבתו' היינו אכילת השבת, וביתר דיוק, "שבתו יתן" הוא בגימטריא "אכילת השבת", והוא רמז נכון. ורפא ירפא היינו שניתן רשות לרפואה לרפואות, היינו הצדיק שהוא רפוא גפשות ישראל, הוא יכול לרפואות, כמו שכתבנו לעיל שהצדיק מרפא בכח עצמו.

אוצרותיהם של צדיקים

אמרי קודש מהרה"ק מהר"י מפשעווארסק זצ"ל

מוצאי שב"ק פרשת משפטים, ל' שבט תש"מ לפ"ק
א' אדר - יומא דהילולא של הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע

הפסטר ואמר: "דארטן איז א מאנעווער, און דא שיסט מען". נתכוין על חצרו של בן אחיו הרה"ק מבאבוב זצ"ל - אשר כידוע היה מכה על קדקדו רבות - ששם הוא 'מאנעווער' פירוש מקום של חסידים, ומי יעמוד בסוד קדושים.

ד] הרה"ק מגארליץ זי"ע היה פעם אחת בצאנו לאחר פטירת אביו, ואחותו שאלה אותו מדוע הוא רודף כל כך את בן אחיהם הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זצ"ל, נענה הרה"ק מגארליץ: "גלייב מיר, אז איך מיין לטובתו". ענתה אחותו: "איך בין מוחל דיין טובות". והפסטר הרה"ק מגארליץ: "אויב אזוי זאל ער קומען". ואכן נסע הרה"ק מבאבוב אל דודו הרה"ק מגארליץ, ומיד בשנה שלאחר מכן נסתלק לבית עולמו.

ג] שמעתי מאבי ז"ל מעשה שאירע בעת שלמד בבארדיוב, והוא שמע זאת גם מהיאשליסקער רב, וגם מהרה"צ רבי מענדל'ע מפרוסטיק זצ"ל חתן הרה"ק רבי ישעי' מטשחויב זי"ע, שפעם אחת הגיע הרה"ק מגארליץ לשבות בבארדיוב, שהייתה עיירת מנוחה, ובעת התפילה מיהר מאד, וכך גם בעת עריכת השולחן, ומיד לאחר מכן הלך לשכב על מיטתו, ופרס את הסדין על עצמו וכיסה את כל ראשו. לאחר מכן נשמע קול רעם חזק, והזיק את כל הבית כולו, וגם המיטה עצמה נשברה, ואחד מנכדיו אף מת רח"ל, אבל הוא עצמו לא ניזק מכך כלל, מיד הביאה הרבנית את הנכד שניזוק ל"ע אל הרה"ק מגארליץ, והרה"ק מגארליץ נתן לו עוד מכה, ואמר: "מי צוה לו לעמוד שם?".

א] שמעתי מכ"ק חותני זצ"ל, ששמע מהרה"ח ר' לייבוש טארני'ער ז"ל, שהרה"ק מגארליץ נסע כמה פעמים אל אחיו הרה"ק משינאווא זי"ע באמצע השבוע, ופעם אחת בא בראש חודש, ועמד בבית המדרש כששאר אנשים סובבים אותו, והוא אמר דברי צחות כדרכו בקודש, אז ניגש אליו אחיו הרה"ק משינאווא והורה לו שיפסיק, ואמר לו בזה הלשון: "זיי מיינען אז דו זאגסט ווערטלעך", כי הרה"ק משינאווא הבין שלא היו אלו דברי צחות בעלמא, כי אם דברים עמוקים אשר לאו כל מוחא סביל דא.

ב] סיפר הרה"ק מקאלאשיץ זי"ע, שהיה אצל הרה"ק מגארליץ זי"ע ביום הכיפורים, ובעת הסעודה בערב יום הקדוש, לקח הרה"ק מגארליץ את הקערה וקירבה אל פיו, וכך אכל ממנה, והכל משום מצות אכילת ערב יום כיפורים.

אוצרותיהם של חסידים

שיחות ועובדות מפי רה"י החסיד שבכהונה

הרה"ח רבי שלום הכהן בראנדער זצ"ל

ליל שב"ק פרשת משפטים-שקלים, כ"ז שבט תשמ"ב לפ"ק

נתבשרו שעתידין לחטוא, ושכינה אומרת להם כי לא אעלה מקרבך. 'אשר הכינתי' פירש"י שזה א' מן המקראות שאומרים שבהמ"ק של מעלה מכוון כנגד בהמ"ק של מטה.

וקשה, הלא לעיל בפר' בשלח עה"פ מכוון לשבתך, פירש"י שביהמ"ק של מטה מכוון כנגד ביהמ"ק של מעלה, ואילו כאן כתב רש"י להיפך, שביהמ"ק של מעלה מכוון כנגד ביהמ"ק של מטה.

אכן יתיישב לפי מה שפירש"י שכאן נתבשרו שעתידין לחטוא, וצ"ב מה בשורה יש בזה שיחטאו, אלא הבשורה היא, בזה שאפי' אם יחטאו ג"כ יהי השכינה עמהם, ולפי זה מיושב גם הסתירה בדברי רש"י, כי בשירה אמרו 'תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך' שזה קאי שהקב"ה יבנה את ביהמ"ק במקומו, וזה מכוון כנגד ביהמ"ק של מעלה. אבל כאן שמייירי שיחטאו, והבטיחם הקב"ה שיהא עמהם, הכוונה היא בזה"ז שאנו בגלות שהקב"ה עמנו, והבתי כנסיות הם המקדש מעט, וקאמר הקב"ה שביהמ"ק יעשה שיהא מכוון כנגד הבתי כנסיות ובתי מדרשות שנקראו מקדש של מטה, ולכן כתב רש"י כאן להיפך.

ברופא שנוטל מעות, שצריכין לשמוע לו ולתת מעות שכרו כדין.

ועבדתם את ד' אלקכם וברוך את לחמך ואת מימך וגו' (כג, ה). ופי' המפרש על 'תרגום יונתן', בשם החכם מוהר"ר שמואל אוזידא ז"ל (בעמח"ס מדרש שמואל על אבות), שלכן התחיל בלשון רבים 'ועבדתם', ומסיים בלשון יחיד 'לחמך', השמיענו שבענין תפלה טובים המרובים כי ברב עם הדרת מלך, ועבודה זו תפלה, אמנם בענין המאכל לעולם אל יתקבצו לאכול אחד עם חבירו כי לא ימשך מזה שום דבר טוב, ולרמוז ע"ז אפקי'ה בלשון יחיד ואמר וברוך את, ע"כ. ואמר על זה הרה"ק מקאלאשיץ זי"ע, שהרה"ק משינאווא זי"ע אמר שראה בגליון החומש הגה"ה בו היה כתוב: "אבל אנחנו לא קבלנו כן מרבתינו הקדושים, אלא גם האכילה צ"ל ברבים". ואמר הרה"ק משינאווא זי"ע, שיש לו בקבלה שזה הגה"ה מאת הרה"ק ר' הערשיל'ע זידיטשויבער זי"ע.

הנה אנכי שולח מלאך וגו' אשר הכינתי (כג, כ). ופי' רש"י על 'הנה אנכי שולח מלאך' כאן

ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם (כא, א). איתא בזוה"ק על פסוק זה 'ואלין דיניא דתסדר קדמיהון, ואלין אינון חדידין דגולגליא, ודינון דנשמתי'ן דאתדנו כל חד וחד לקבל עונשהא'. ופירש בספה"ק דברי יחזקאל הכוונה בדברי הזוה"ק, שלפעמים באים שני אנשים לדין, והדין פוסק את הדין ומחייב את החייב, אע"פ שמצד המציאות באמת אינו חייב כלום, ולמה נסתבב כן משמים שיתחייב אע"פ שהוא זכאי, לפי שבגלגולו הראשון היה הוא חייב לרעהו, ולא נתן לו כלום, ולפיכך נתחייב עכשיו בבית דין, שישלם מה שגזל בגלגול הראשון.

וזה הכוונה, שיזאלה המשפטים' הכתובים בפרשה 'תשים לפניכם', ואע"פ שלפעמים מחייבים את מי שהוא פטור על פי אמת, לזה קאמר הזוה"ק שזה משום הגלגולים, שנתחייב עכשיו על מה שלא שילם אז.

רק שבתו יתן ורפא ירפא (כא, יט). אמרו חז"ל מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות, והנה כאן קאמר הפסוק שישלם את דמי הרופא, נמצא שמה שניתן רשות לרופא שירפא, מיירי אפילו